

Buca Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü Öğrencilerinin (Okul Psikolojik Danışmanı Adayları) Demokratik Tutumları*

Nergüz BULUT SERİN**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümü öğrencilerinin (Okul Psikolojik Danışman adaylarının) demokratik tutumlarının sınıf, cinsiyet, yaş, ailenin aylık gelir düzeyi, mezun olunan lise ve lisedeki alanlarına, anne-baba eğitim düzeyi, anne-baba mesleği, algılanan anne-baba ve öğretim elemanlarının tutumlarına göre, anlamlı farklılıklar olup olmadığını incelemektir. Araştırmanın örneklemini, Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim dalında öğrenim görmekte olan 164 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, "Kişisel Bilgi Formu" ve Gözütok (1995) tarafından geçerlik-güvenirlilik çalışması yapılmış olan "Demokratik Tutum Ölçeği" ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine, yaşlarına ve mezun olunan lise alanlarına göre demokratik tutum puanları arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Buna göre, PDR 3. sınıf öğrencilerinin demokratik tutum puanları, PDR 1.sınıf öğrencilerinden; 22-23 yaşındaki öğrencilerin tutum puanları 18 yaşındaki öğrencilerinkinden ve Lisede "Sosyal" alandan mezun olan öğrencilerin demokratik tutum puanları "Türkçe ve Matematik" alanlarından mezun olan öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur

Anahtar Kelimeler: Demokratik tutum, demokratik eğitim, okul psikolojik danışman adayı.

ABSTRACT

The purpose of this research is to study whether the democratic attitudes of the students in the psychological counseling and guidance program vary in terms of grade, gender, age, parents' education level, parents' professions, their perceptions of their parents' and teachers' attitudes, income of the family, high schools they have graduated from and the major field of study at high school. The sample of the research consists of 164 students in the Psychological Counseling and Guidance Program of Buca Faculty of Education, Dokuz Eylül University, Izmir, Turkey. "Personal Information Form" and "Scale for Democratic Attitudes", developed by Gözütok (1995), were used as data collection instruments. The research has discerned that grade, age and the major field of study at high school have significant effects on their democratic attitudes. According to the research results, the democratic attitude scores of the third year students are higher than those of the first graders in the Psychological Counseling and Guidance Program, that democratic attitude scores of those at the age of 22-23 are higher than those at the age of 18, and that the democratic attitude scores of those who graduated from the "liberal arts" programs of high schools are higher than those who graduated from the "Turkish and Mathematics" programs are higher.

Keywords: Democratic Attitude, Democratic Education, Psychological Counseling And Guidance Student

* Bu çalışma, 20-21 Mayıs 2004'de Çanakkale Üniversitesi 18 Mart Eğitim Fakültesinde düzenlenmiş olan "Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu"nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**Nergüz Bulut, Yrd. Doç. Dr., DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Böl. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD Buca, Izmir nerguz.bulut@deu.edu.tr

GİRİŞ

Günümüzdeki yeni gelişme ve buluşlar, özellikle demokratik düşünceler, insan haklarındaki gelişmeler, eğitimden beklentilerin artmasına yol açmış ve geleneksel eğitime baskı yaparak eğitimi bireyin yararına değiştirmeye zorlamıştır (Yeşilyaprak, 2000). Okulların görevi, demokratik değerlere sahip bireylerin yetişmesini sağlamaktır. Demokratik eğitim, demokrasinin ilke ve kurallarını, insan haklarının yaşatılarak öğretilmesi olarak tanımlanmaktadır (Karakütük, 2001). Print, Ornstrom ve Nielsen (2002), demokratik davranışlara sahip bireylerin okullarda, ancak demokratik eğitim aracılığı ile eğitilebileceğini belirtmektedirler (Akt. Kincal ve Işık, 2003). Demokratik okullar da, öğretmen ve öğrencilerin ortak karar aldıkları, planlama yaptıkları ve farklı görüşlerin desteklendiği yerler olmalıdır (Rainer ve Guyton, 1999). Okula dayalı işbirlikli okul yönetim modeli iç kontrol sağlama ve öz disiplin oluşturmada öğretmen merkezini azaltıp, eşitlikçi ve demokratik bir sınıf ortamına dayalı olmalıdır (Dull, 2004). Demokratik eğitimin en temel özelliklerinden biri insan haklarına saygıdır. Bu haklar eğitim ortamına girebilme ve eğitim fırsatlarından yararlanma eşitliğini de içine almaktadır. Demokratik eğitim ortamı ancak, haklarını bilen ve savunan bireylerle anlam bulabilmektedir (Yeşil, 2003). Okullarımızda, öğretim hizmetlerinin yanı sıra öğrencilerin, bireysel farklılıklarına öncelik vererek, kendini tanıyan ve geliştirebilen bireyler olarak yetişmeleri desteklenmelidir. Çağdaş eğitim anlayışında, öğrencilerin bilgi yüklenen değil, öğrenciyi merkeze alan, öğrenmeyi öğrenen, yeteneklerini kullanan, problem çözen, yapıcı, yaratıcı, ulusal ve evrensel değerlere saygılı vatandaşlar olarak yetişmelerinde okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ihtiyaç vardır (Can, 2002). Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, daha çok demokratik toplumların yarattığı bir olgudur. Bu hizmetlerin olması üç koşula bağlıdır: 1. Demokratik yaşam biçiminin egemen olması. 2. Seçme özgürlüğünün olması, yani bireyin kendisiyle ilgili kararını verebilmesi. 3. Seçeneklerin son derece fazla olması, isabetli kararların verilmesi için alternatiflerin sunulmasıdır (Doğan, 2002). Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, hem kişilik gelişimi için uygun ortam yaratma hem de akıl sağlığının korunmasına ve geliştirilmesine yöneliktir (Naar, 1993). Rehberliğin işlevi bireyin özgürlüğünü kullanabilmesi için seçenekleri algılayabilmesine ve doğru tercihler yapmasına yardımcı olmaktadır.

Rehberlik hizmetlerinin amacı bireye dönüktür. Birey ifadesi de eğitimde "öğrenciyi" merkeze alır (Talim ve Terbiye kurulu başkanlığı, 2001). Çağdaş toplumların benimsediği demokratik yaşama biçimi de rehberliği gerekli kılan koşulların başında gelmektedir. Öğrencilerin bilimsel anlayışa, yaratıcılığa, hoşgörüyeye, sevgiye, demokratik tutum ve davranışa sahip, insan haklarına saygılı, çevresi ile uyumlu bireyler olarak yetişmelerine, yardımcı olmak, rehberlik hizmetlerinin genel amaçlarındandır (Can, 2002; Yeşilyaprak, 2000).

Demokratik bir eğitim süreci sonunda, öğrencilerin düşüncelerinin özgürce ifade etme, başkaları ile işbirliği yapma, üretici olma, öğrenme ve araştırmaya istekli olma gibi konularda nitelikler kazanabileceği belirtilmektedir (Başaran, 1987). Öğrencilerin Demokratik yaşama hazırlanması, demokrasinin toplumsal yaşamdaki önemini ve gereğini kazanılması, öğrencilerde demokrasi bilincinin oluşturulması okullardaki rehberlik hizmetlerinin en önemli amaçlarındandır. Psikolojik danışmanların demokratik ilkeleri kendi yaşamlarına sındırmış olmaları, bu ilkeleri öğrencilerin yaşamlarına dönüştürmelerini kolaylaştırır. Okul psikolojik danışmanlarının, demokratik değerlere sahip birer birey olarak yetiştirilmeleri, geleceğin demokratik ve aydın bireylerini yetiştirme açısından önemlidir. Bu bağlamda bu çalışmanın sonuçlarının, PDR adaylarının demokratik tutumları benimsemesi, ilgili yaşantılar düzenleme ve demokratik tutumlarını etkileyen bazı kişisel ve ailevi faktörler konusunda önemli ipuçları vereceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümü öğrencilerinin (Psikolojik Danışman adaylarının) demokratik tutumlarının bazı demografik değişkenler arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığını incelemektir.

Araştırmanın Problemi

Çalışmanın problemi; Bazı demografik özelliklerine göre "Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencilerinin demokratik tutumları nasıldır?"

Alt Problemler

Söz konusu probleme ilişkin olarak aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır. Öğrencilerinin, demokratik tutumları; 1. Sınıf, 2. Cinsiyet, 3. Yaş, 4. Ailenin aylık gelir düzeyi, 5. Mezun olunan lise, 6. Lisedeki alanlar, 7. Anne eğitimi, 8. Baba eğitimi düzeyi,

9. Annenin çalışıp çalışmama durumu, 10. Baba mesleği, 11. Annenin kendilerine yönelik algılanan tutumları, 12. Babanın öğrencilere yönelik algılanan tutumları ve 13. Öğretim elemanlarının kendilerine yönelik algılanan tutumlarına göre anlamlı bir farklılık varmıdır?

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Bu çalışma, betimsel tarama modelinde yürütülen bir araştırmadır. Araştırma grubunu; 2003-2004 öğretim yılı güz döneminde, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalında öğrenim gören 220 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, kendilerine ulaşılabilen 164 öğrenci yer almıştır. Bu öğrencilerin 86'sı kız, 78'i erkek öğrencidir. Ölçme araçları araştırmacı tarafından, öğrencilerin boş geçen derslerinde gönüllü öğrencilere uygulanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanması sürecinde öğrencilere, öğrenim gördükleri bölüm, cinsiyet, sınıf düzeyleri, anne ve babanın eğitim düzeyleri, anne ve babanın mesleği, anne ve babalarının, öğretim elemanlarının öğrencilere yönelik tutumları gibi öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin belirlemeye yönelik bir kişisel bilgi formu ve demokratik tutumlarını ölçmek amacıyla da Demokratik Tutum Ölçeği (Teacher Opionaire on democracy) uygulanmıştır. Demokratik Tutum Ölçeği Tutum Araştırma laboratuvarı tarafından geliştirilen ve Türkçe geçerlik, güvenilirlik çalışmaları Gözütok (1995) tarafından gerçekleştirilen Demokratik Tutum Ölçeğinin güvenilirlik katsayısı 0,87

olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ise ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0,81 olarak bulunmuştur. Ölçekte otuz iki madde olumlu, on sekiz madde olumsuz olmak üzere toplam 50 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alan maddelere "katılıyorum" ve "katılmıyorum" şeklinde yanıt verilmektedir. Olumlu ifadelerde katılıyorum seçeneği "1", katılmıyorum seçeneği ise "0", olumsuz ifadelerde ise tersi puanlama yapılmıştır. Ölçekten en fazla elli puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, demokratik tutumun olumlu olduğunu ifade etmektedir.

Verilerin Çözümlemesi

Bu modelde demokratik tutum puanı bağımlı değişken, sınıf, cinsiyet, yaş, anne ve baba eğitim düzeyi, anne ve baba mesleği, anne, baba ve öğretim elemanlarının kendilerine yönelik tutumlarını algılamaları, ailenin aylık gelir düzeyi, mezun olunan lise ve lisedeki alan, bağımsız değişkenler olarak alınmıştır. Verilerin çözümlemesinde, bilgisayarda, SPSS-10 istatistik programı kullanılarak, ortalama, standart sapma, tek yönlü varyans analizi F, t ve Scheffe testleri kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın problemi ile alt problemlerine ilişkin bulgular ve yorum yer almaktadır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ilk alt problemi; "Öğrencilerin demokratik tutum puanları öğrenim görülen sınıfa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?" şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin Sınıflarına Göre Demokratik Tutum Ölçeğine İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Standart Hata Değerleri

SINIF	n	\bar{X}	ss	sh
1	43	33,00	4,96	0,75
2	49	33,42	3,62	0,51
3	35	36,02	3,36	0,56
4	37	34,94	2,66	0,43
Toplam	164	34,21	3,94	0,30

Tablo 2: Sınıfa İlişkin Anova Sonucu

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	p Değeri	Önem Düzeyi
GA	228,667	3	76,222			
Gİ	2308,863	160	14,430	5,282	,002	p<.05*
Toplam	2537,530	163				

Tablo 2’de görüldüğü üzere, Öğrencilerin sınıflarına ilişkin demokratik tutum puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır (F= (3-163) 5.28, p<.05). Farklılaşmayı yaratan grupları belirleyebilmek amacıyla scheffe anlamlılık testi uygulanmış ve farklılığı yaratan grupların PDR 1. ve PDR 2. sınıf öğrencileri ile PDR 3. sınıf öğrencileri olduğu saptanmıştır. Fark, PDR 3. sınıf öğrencilerinin lehinedir. Bu durumda,

PDR 1. sınıf öğrencilerinin demokratik tutumlarının PDR 3. sınıf öğrencilerine göre demokratik tutum davranışını daha az gösterdikleri söylenebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi; “Öğrencilerin demokratik tutum puanları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?” biçiminde ifade edilmiştir.

Tablo 3: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Demokratik Tutum Ölçeğine İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları, Standart Hata, t ve p Değerleri

CİNSİYET	n	\bar{X}	ss	sh	t değeri	p değeri	Önem Düzeyi
Kız	86	34,30	3,41	0,36	0,30	0,763	p>.05
Erkek	78	34,11	4,47	0,50			

Tablo 3’de görüldüğü üzere, öğrencilerin cinsiyetlerine göre, demokratik tutum puan ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış, kız ve erkek öğrencilerin demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre, öğrencilerin cinsiyetleri demokratik tutumlarını değiştirmemektedir. Kız öğrencilerin demokratik tutum puan ortalamaları erkek öğren-

cilerinkinden yüksektir ancak bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi; “Öğrencilerin demokratik tutum puanları yaşlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?” biçiminde ifade edilmiştir

Tablo 4: Öğrencilerin Yaşlarına Göre Demokratik Tutum Ölçeğine İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Standart Hata Değerleri

YAŞ	n	\bar{X}	ss	sh
18 ve altı	11	30,45	7,31	2,20
19	27	33,29	3,73	0,71
20	48	33,89	3,44	0,49
21	26	34,73	3,50	0,68
22	21	35,71	2,14	0,46
23 ve üstü	31	35,38	3,66	0,65
Toplam	164	34,21	3,94	0,30

Tablo 5: Yaşa İlişkin Anova Sonucu

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	p Değeri	Önem Düzeyi
GA	279,938	5	55,988			
Gİ	2257,592	158	14,289	3,918	0,002	p<.05*
Toplam	2537,530	163				

Tablo 5'de görüldüğü üzere, öğrencilerin yaşlarına ilişkin demokratik tutum puan ortalamaları, tek yönlü varyans analizi ile incelenmiş, tutum puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaştığı belirlenmiştir ($F=(5-168) 3.91, p<.05$) Farklılaşmayı yaratan grupları belirleyebilmek amacıyla scheffe anlamlılık testi uygulanmış ve farklılığa neden olan grupların 22 yaş grubu ve 23 yaş grubu ile 18 yaş grubu öğrencileri olduğu saptanmıştır. Gruplar arası fark, 22 yaş grubu ve 23 yaş grubu öğrencilerinin lehinedir. Bu durumda, 22 yaş grubu ve 23 yaş grubu öğrencilerinin demokratik tutumlarının 18 yaş

grubu öğrencilerine göre daha gelişmiş oldukları söylenebilir. Sınıf değişkeni açısından demokratik tutumlarda PDR 3.sınıf öğrencilerinin demokratik tutumlarının PDR 1.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç ile araştırma bulgularının kendi içerisinde de tutarlı olduğu söylenebilir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi; "Öğrencilerin demokratik tutum puanları öğrencilerin gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 6: Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Demokratik Tutum Ölçeğine İlişkin

Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Standart Hata Değerleri

AİLENİN GELİR DÜZEYİ	n	\bar{X}	ss	sh
0-250	14	34,50	6,69	1,79
251-500	62	33,82	4,22	0,53
501-750	33	34,00	2,94	0,51
751-1000	20	34,40	3,64	0,81
1001-1500	10	34,50	2,46	0,77
1501- +	9	33,77	3,52	1,17
Toplam	148	34,04	4,01	0,33

Tablo 7: Ailenin Gelir Düzeyine İlişkin Anova Sonucu

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	p Değeri	Önem Düzeyi
GA	11,265	5	2,253			
Gİ	2359,404	142	16,616	,136	,984	p>.05
Toplam	2370,669	147				

Tablo 7'de görüldüğü üzere, öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyine göre, demokratik tutum puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmamaktadır. Bu durumda, öğrencilerin demokratik tutumlarının, ailenin gelir düzeyinden bağımsız olduğu ailenin gelir düzeyinin, demokratik tutum

geliştirmede tek başına etkili olmadığı söylenebilir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi; "Öğrencilerin demokratik tutum puanları mezun olunan lise türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? biçiminde ifade edilmiştir.

Tablo 8: Öğrencilerin Mezun Oldukları Lise Türüne Göre Demokratik Tutum Ölçeğine İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Standart Hata Değerleri

LİSE TÜRÜ	n	\bar{X}	ss	sh
Düz Lise	91	34,71	4,14	0,43
Anadolu Lisesi	60	33,73	3,45	0,44
Öğretmen Lisesi	5	35,00	3,08	1,37
Süper Lise	8	31,62	4,74	1,67
Toplam	164	34,21	3,94	0,30

Tablo 9: Lise Türüne İlişkin Anova Sonucu

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	p Değeri	Önem Düzeyi
GA	93,351	3	31,117			
Gİ	2444,180	160	15,276	2,037	,111	p>.05
Toplam	2537,530	163				

Tablo 9'da görüldüğü gibi, öğrencilerin mezun oldukları lise türüne ilişkin demokratik tutum puan ortalamaları, tek yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Tablo 8'de görüldüğü gibi, öğretmen lisesi mezunu olduklarının belirten öğrenci grubunun demokratik tutum puan ortalaması yüksek, süper lise mezunlarının ise düşük düzeyde oldukları

bulunmuş, ne var ki bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi; "Öğrencilerin demokratik tutum puanları lisedeki öğrenim gördükleri alanlara göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?" biçiminde ifade edilmiştir.

Tablo 10: Öğrencilerin Lise Alanlarına Göre Demokratik Tutum Ölçeğine İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Standart Hata Değerleri

LİSE ALANLARI	n	\bar{X}	ss	sh
Sosyal	70	35,64	3,05	0,36
Matematik	6	32,66	2,65	1,08
Türkçe-Matematik	88	33,18	4,30	0,45
Toplam	164	34,21	3,94	0,30

Tablo 11: Lise Alanına İlişkin Anova Sonucu

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	p Değeri	Önem Düzeyi
GA	251,035	2	125,517			
Gİ	2286,496	161	14,202	8,838	,000	P<.001
Toplam	2537,530	163				

Tablo 11'de görüldüğü üzere, öğrencilerin lisedeki alanına ilişkin demokratik tutum puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır (F=(2-163) 8.83, p<.001). Farklılaşmayı yaratan grupları belirleyebilmek amacıyla Scheffe anlamlılık testi uygulanmış ve farklılaşmayı yaratan grupların "Sosyal" ve "Türkçe - Matematik"

alanlarından mezun öğrenciler arasında olduğu görülmektedir. Sosyal alandan mezun olmuş olan öğrencilerin demokratik tutumları, Türkçe Matematik alanlarından mezun olan öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın Yedinci alt problemi;
“Öğrencilerin demokratik tutum puanları,

annelerinin eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?” biçiminde ifade edilmiştir.

Tablo 12: Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyine Göre Demokratik Tutum Ölçeğine İlişkin

Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Standart Hata Değerleri

<i>ANNE EĞİTİM D.</i>	n	\bar{X}	ss	sh
Okumaz-Yazmaz	34	34,11	5,38	0,92
İlkokul	82	34,40	3,58	0,39
Ortaokul	10	33,80	2,89	0,91
Lise	26	34,00	4,03	0,79
Üniversite ve üstü	12	34,00	2,13	0,61
Toplam	164	34,21	3,94	0,30

Tablo 13: Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Anova Sonucu

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	p Değeri	Önem Düzeyi
GA	6,682	4	1,670			
Gİ	2530,849	159	15,917	0,105	0,981	p>.05
Toplam	2537,530	163				

Tablo 13’de görüldüğü üzere, öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyine göre, demokratik tutum puan ortalamaları, tek yönlü varyans analizi ile irdelendiğinde; istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir.

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın Sekizinci alt problemi;
“Öğrencilerin demokratik tutum puanları, babalarının eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?” biçiminde ifade edilmiştir.

Tablo 14: Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyine Göre Demokratik Tutum Ölçeğine İlişkin

Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Standart Hata Değerleri

<i>BABA EĞİTİM D.</i>	n	\bar{X}	ss	sh
Okumaz-Yazmaz	8	33,12	4,94	1,74
İlkokul	62	34,30	4,51	0,57
Ortaokul	18	33,83	3,86	0,91
Lise	36	34,47	3,75	0,62
Üniversite ve üstü	40	34,22	3,03	0,47
Toplam	164	34,21	3,94	0,30

Tablo 15: Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Anova Sonucu

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	p Değeri	Önem Düzeyi
GA	15,031	4	3,758			
Gİ	2522,500	159	15,865	0,237	0,917	p>.05
Toplam	2537,530	163				

Tablo 15’de görüldüğü üzere, öğrencilerin babalarının eğitim düzeyine göre, demokratik

tutum puan ortalamaları, tek yönlü varyans analizi ile irdelendiğinde; istatistiksel olarak

anlamli bir farklıliğın olmadığı belirlenmiştir. Bu durumda, öğrencilerin demokratik tutumlarının anne-baba eğitim düzeyinden bağımsız olduğu yani anne-baba eğitim düzeyinin demokratik tutum geliştirmede etkili olmadığı söylenebilir.

Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi; “Öğrencilerin demokratik tutum puanları annelerinin çalışıp çalışmama durumuna göre anlamli bir şekilde farklılaşmakta mıdır?” biçiminde ifade edilmiştir.

Tablo 16: Öğrencilerin Annelerinin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Demokratik Tutum Ölçeğine İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları, Standart Hata, t ve p Değerleri

Annenin çalışıp çalışmama durumu	n	\bar{X}	ss	sh	t Deđer	p Deđer	Önem Düzeyi
Ev Hanımı	139	34,28	4,06	0,34	0,56	0,571	p>.05
Çalışıyor	25	33,80	3,24	0,64			

Tablo 16’da, görüldüğü üzere, annesini ev hanımı olarak belirten öğrenci grubunun demokratik tutum puan ortalamaları, annesinin çalıştığını ifade eden öğrenci grubuna göre, olumlu olmasına rağmen bu fark yapılan t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamli bulunmamıştır.

Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın onuncu alt problemi; “Öğrencilerin demokratik tutum puanları babalarının mesleklerine göre anlamli bir şekilde farklılaşmakta mıdır?” biçiminde ifade edilmiştir.

Tablo 17: Öğrencilerin Baba Mesleği Düzeyine Göre Demokratik Tutum Ölçeğine İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Standart Hata Değerleri

BABA MESLEĞİ	n	\bar{X}	ss	sh
Memur	25	34,24	2,94	0,58
Serbest	39	34,46	2,32	0,37
İşçi	12	34,75	2,56	0,73
Çiftçi	15	32,86	5,96	1,53
Emekli	49	33,97	4,74	0,67
Öğretmen	19	33,84	3,05	0,70
Toplam	164	34,07	3,78	0,30

Tablo 18: Baba Mesleđine İlişkin Anova Sonucu

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Deđer	p Deđer	Önem Düzeyi
GA	35,353	5	7,071			
Gİ	2233,742	153	14,600	0,484	0,788	p>.05
Toplam	2269,094	158				

Tablo 18’de görüldüğü üzere, öğrencilerin babalarının mesleklerine göre, demokratik tutum puan ortalamaları, tek yönlü varyans analizi ile irdelendiğinde; istatistiksel olarak anlamli bir farklıliğın olmadığı belirlenmiştir.

Bu durumda, öğrencilerin demokratik tutumlarının anne-baba mesleğinden bağımsız olduğu yani anne-baba mesleğinin demokratik tutum geliştirmede tek başına etkili olmadığı söylenebilir.

Onbirinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın onbirinci alt problemi;
“Öğrencilerin demokratik tutum puanları

algılanan anne tutumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 19: Annelerinin Öğrencilere Yönelik Tutumlarına Göre Demokratik Tutum Ölçeğine İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Standart Hata Değerleri

ANNE TUTUMU	n	\bar{X}	ss	sh
Otoriter	14	32,85	5,85	1,56
İlgisiz	6	34,16	1,16	0,47
Demokratik	144	34,34	3,79	0,31
Toplam	164	34,21	3,94	0,30

Tablo 20: Annenin Tutumuna İlişkin Anova Sonucu

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	p Değeri	Önem Düzeyi
GA	28,344	2	14,172			
Gİ	2509,187	161	15,585	,909	,405	p>.05
Toplam	2537,530	163				

Tablo 20’ de görüldüğü üzere, öğrencinin kendi beyanına göre, annelerinin tutumlarını algılamaları incelendiğinde, öğrencilerin kendi beyanlarına göre algılanan anne tutumlarına göre, demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Onikinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın onikinci alt problemi;
“Öğrencilerin demokratik tutum puanları algılanan baba tutumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 21: Babalarının Öğrencilere Yönelik Tutumlarına Göre Demokratik Tutum Ölçeğine İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Standart Hata Değerleri

BABA TUTUMU	n	\bar{X}	ss	sh
Otoriter	36	34,75	4,56	0,76
İlgisiz	11	34,45	3,38	1,02
Demokratik	114	33,85	3,53	0,33
Toplam	161	34,09	3,77	0,29

Tablo 22: Babanın Tutumuna İlişkin Anova Sonucu

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	p Değeri	Önem Düzeyi
GA	23,660	2	11,830			
Gİ	2253,942	158	14,265	,829	,438	p>.05
Toplam	2277,602	160				

Tablo 22’de görüldüğü üzere, öğrencinin kendi beyanına göre, babalarının tutumlarını algılamaları incelendiğinde, öğrencilerin annelerinin kendilerine yönelik tutumlarını algılamalarına göre, demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Onüçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın on üçüncü alt problemi;
“Öğrencilerin demokratik tutum puanları algılanan anne tutumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 23: Öğretim Elemanının Tutumuna Göre Öğrencilerin Demokratik Tutum Ölçeğine İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Standart Hata Değerleri

ÖĞRETİM ELEMANININ TUTUMU	n	\bar{X}	ss	sh
Otoriter	26	32,61	5,14	1,00
İlgisiz	56	34,89	3,16	0,42
Demokratik	82	34,25	3,89	0,43
Toplam	164	34,21	3,94	0,30

Tablo 24: Öğretim Elemanının Tutumuna İlişkin Anova Sonucu

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	p Değeri	Önem Düzeyi
GA	92,398	2	46,199			
Gİ	2445,133	161	15,187	3,042	,050	p>.05
Toplam	2537,530	163				

Tablo 24' de görüldüğü üzere, öğrencinin kendi beyanına göre, öğretim elemanlarının tutumlarını algılamaları incelendiğinde, öğrencilerin annelerinin kendilerine yönelik tutumlarını algılamalarına göre, demokratik tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın sonucunda öğrencilerin toplam demokratik tutum puanları 34.21 olarak bulunmuştur. Buna göre, Buca Eğitim fakültesi, psikolojik danışma ve rehberlik bölümü öğrencileri orta düzeyde demokratik tutuma sahip oldukları söylenebilir. Psikolojik danışma ve rehberlik bölümü öğrencilerinin demokratik tutum düzeyinin sınıf düzeyine, yaşlarına ve lise alanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi, anne-baba mesleği, anne-baba ve öğretim elemanlarının tutumlarına yönelik algılamaları, ailenin aylık gelir düzeyi ve mezun olunan lise, bağımsız değişkenleri açısından demokratik tutumlarında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir.

Bulgulara genel olarak bakıldığında, kız öğrencilerin demokratik tutum puan ortalamaları erkek öğrencilerinkinden yüksektir ancak bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu bulgu Gözütok (1995) tarafından gerçekleştirilen "öğretmenlerin demokratik tutumları" adlı çalışmasındaki araştırma bulguları ile ve Bulut'un (2006) çalışma bulguları ile paralel bulunmuştur. Dilekmen (2000)'de sınıf öğretmenliği öğretmen adayları ile yaptığı çalışmasında, sınıf düzeyi açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu bulgu, bu çalışmanın sonuçları ile paralel yönde ve

destekler niteliktedir. Gözütok (1995), "öğretmenlerin demokratik tutumları" adlı çalışmasında benzer sonuca ulaşmıştır. Dilekmen (2000) ve Sağlam'ın (2000), Saracaloğlu, Evin ve Varol, (2004); çalışmalarında öğretmen adaylarının demokratik tutum puanlarının kızlar lehine önemli farklılık gösterdiğini saptamışlardır. Bu sonuç, bu çalışmanın bulgularından farklıdır.

Örnekleme dahil edilen 22, 23 yaş grubundaki öğrencilerin demokratik tutum puanları, 18 yaş grubundaki öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Böylece öğrencilerin yaş düzeyi arttıkça demokratik tutum puanları da artmaktadır.

PDR öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre, PDR 3.sınıf öğrencilerinin demokratik tutum puanları, PDR 1.sınıf öğrencilerinden yüksek bulunmuştur. Sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin demokratik tutumlarında da yükselme görülmektedir. Bu durum, üniversite eğitiminin öğrencilerde yaşla birlikte, demokratik tutum puanlarının yükselmesinde olumlu etkiler yaratmaktadır şeklinde açıklanabilir.

PDR öğrencilerinin kendi beyanları doğrultusunda, anne baba ve öğretim elemanlarının algılanan tutumlarına göre, demokratik tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğrencilerin özgür ortamlarda, tartışarak, paylaşarak, işbirliği içerisinde etkili eğitim almalarını sağlamak ve demokrasi bilincini geliştirebilmek için, öğretmen, yönetici başta olmak üzere, eğitimi etkileyen ve etkilenen herkes sorumluluk almalıdır (Özmen, 2000). Kepenekçi (2003), okullarda, okulun tüm öğelerinin okul ve sınıf yönetiminde kendilerini

ilgilendiren kararlara katılımlarının sağlanmasının demokratik okul ortamlarının gerçekleşmesinde önemli olduğunu belirtmektedir. Bu durumda, öğrencilerin demokratik tutumlarının anne-baba ve öğretim elemanlarının kendilerine yönelik tutumlarını algılamalarından bağımsız olduğu yani anne-baba ve öğretim elemanlarının öğrenciye yönelik tutumlarının demokratik tutum geliştirmede tek başına etkili olmadığı söylenebilir. Ülkemizde,

bilimsel yöntem ve ilkelerle düşünüen, araştırmacı, toplum sorunlarını kavrayabilen bireylerin yetiştirilmesi eğitimin temel amacı olmalıdır. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim dalı ve öğretmen yetiştiren tüm eğitim fakültesi bölümlerinde demokratik tutumların geliştirilmesi açısından, demokrasi eğitimi derslerinin konulması, yönetici ve öğretmenlerin demokrasi eğitimi konusunda hizmet içi eğitimden geçirilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

1. Can, G. (2002). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Pegem Yayıncılık. Ankara.
2. Başaran, İ.E. (1987). Demokrat Öğrenci Nasıl Yetiştirilir, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 19,1-2, Ankara Üniversitesi Basımevi.
3. Bulut, N.(2006). Bir Grup Üniversite Öğrencisinin Demokratik Tutumları İle Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi (Winter, 2006)*, 12 (45),37-59.
4. Dilekmen, M. (2000). Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. II.Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyu, 438-442.
5. Doğan, S. (2002). yayim. meb.gov. tr/ yayimler / sayi32/ bagci.htm).
6. Dull, L. J. (2004). *Democracy and discipline in Ghanaian education*. 645 Hickory Bush Road, Kingston, NY 12401, USA.
7. Gözütok, D. (1995). *Öğretmenlerin Demokratik Tutumları*. Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara.
8. Karakütük, K. (2001). *Demokratik Laik Eğitim*. Anı Yayıncılık, Ankara.
9. Kepenekçi, Y.K. (2003). Demokratik Okul. *Eğitim Araştırmaları*. Sayı 11. Ankara.
10. Kıncal,R.Y., Işık, H. (2003). Demokratik Eğitim ve Demokratik Değerler. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 3 (11), 54-58
11. Naar,R. (1993). *Grup Terapisinde İlk Adım* (Çev.Nesrin Hisli Şahin).İmage Yayınevi, Ankara.
12. Özmen, F. (2000). Etkili Eğitimin Gerçekleştirilmesinde Demokratik Bir
13. Lider Olarak Öğretmen. II.Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 10-12 Mayıs 2000. Çanakkale, ss. 443-448.
14. Patrick, J. J. (1995). Identifier: ED390781 Publication Date: 1995-12-00 Source: ERIC Clearinghouse for Social Studies/Social Science Education Bloomington IN.
15. Rainer, J.,Guyton, E. (1999). Democratic Practices in Teacher Education and The Elementary Classroom, *Teaching and Teacher Education*,15,121-132.
16. Sağlam, H. İ. (2000). Sosyal Bilgiler Dersinin Demokratik Tutum Geliştirmedeki Rolü, Milli Eğitim Dergisi <http://yayim.meb.gov.tr/yayimler/146/saglam.htm>
17. Saracaloğlu, A. S, Evin, İ, Varol, R. (2004). İzmir İlinde Çeşitli Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenler İle Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma.*Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 335-363.
18. Yeşil, R. (2003). Demokratik Eğitim Ortamının İnsan Hakları Temeli. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*,4 (2),45-54.
19. Yeşilyaprak, B. (2000). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
20. Ortaöğretim Kurumları Sınıf Öğretmenleri için 9., 10., 11. Sınıf Rehberlik Programının Kabulü. Talim ve Terbiye Kurulu başkanlığı yayınları, 2000. [http://orgm.meb.gov.tr/Rehberlik-Programlari/htm\(12.02.2004\)](http://orgm.meb.gov.tr/Rehberlik-Programlari/htm(12.02.2004))